

langue.doc

<https://guoa.ub.gu.se/dspace/handle/2077/21>

Rood eller groen? Om den interna ordföljden hos verbkomplex i bisatser i modern nederländska

Mona Arfs

Institutionen för tyska och nederländska

Göteborgs universitet

E-mail: mona.arfs@tyska.gu.se

Abstract: Modern nederländska har, till skillnad från modern tyska, i princip fri variation i den interna ordföljden hos verbkomplex i bisats. Såväl *Ik weet dat hij de brief heeft gelezen* som *Ik weet dat hij de brief gelezen heeft* är korrekt nederländska. Likaså kan man välja mellan *Kees zegt dat hij is gekomen* och *Kees zegt dat hij gekomen is*. Olika typer av verbkomplex uppvisar dock olika grad av variation.

Vilka faktorer som påverkar valet av ordföljd i verbkomplexet är ett gammalt forskningsområde inom nederlandistiken. Framförallt regionala, stilistiska och syntaktiska faktorer har varit föremål för undersökning. Moderna forskare har dock med empiriskt stöd kunnat påvisa att även rytmiska faktorer är av stor vikt för variationen (Haeseryn, 1990, De Schutter, 1996, Swerts, 1998).

Dessa forskare har i första hand undersökt rytmiska faktorer på sats- och verbkomplexnivå. I min avhandling avser jag att med utgångspunkt från de undersökningsresultat som hittills presenterats fortsätta det empiriska arbetet med att kartlägga de rytmiska faktorerna på verbnivå. Min arbetshypotes är att huvudverbets längd och betoning påverkar valet av ordföljd i verbkomplexet.

Resultatet från en tidigare genomförd pilotundersökning i ett korpusmaterial omfattande ca 1 miljon ord bekräftade den ställda hypotesen vad gäller tvåverbskomplex med particip i bisatser. Med hjälp av variation i ordföljden uppnås prosodisk jämvikt i verbkomplexet. I den valda korpusen prefereras placering av hjälp verbet efter participet om participet har stark betoning i slutet (t.ex. *gestudeerd heeft*) medan placering av hjälp verbet före participet prefereras om participet har betoning i början (t.ex. *heeft meegemaakt*). Om betoningen ligger mitt i ordet finns jämvikten redan och fördelningen mellan de båda ordföljdsvarianterna blev jämnare (t.ex. *heeft gelezen, gelezen heeft*).

Arfs, Mona, 2003. Rood eller groen? Om den interna ordföljden hos verbkomplex i bisatser i modern nederländska. I: Andréasson, Maia och Susanna Karlsson (red). *langue.doc*. Göteborg University Open Archive.

<https://guoa.ub.gu.se/dspace/bitstream/2077/22/1/Arfs_M_2003.pdf>.

1. Inledning

Följande är en kort redogörelse för en pilotundersökning om den interna ordföljden i tvåverbskomplex med ett perfekt particip i nederländska bisatser.

Den innehåller bakgrunden till denna undersökning, vilka resultat den lett till och vilka nya frågeställningar dessa resultat har väckt inför min fortsatta forskning.

1.1 Bakgrund

När man undervisar i nederländska som främmande språk stöter man på vissa grammatiska konstruktioner som är knepiga att förklara för svenska studenter, därför att bruket uppvisar stor variation och inga egentliga regler finns i grammatiken. De nederländska modersmålstalarna litar i de fallen helt enkelt på sin språkkänsla, men det kan ju inte utländska studenter göra. Till dem kan man som lärare inte bara säga att de förväntas 'höra' vad som är bäst.

En sådan konstruktion med stor variation är placeringen av hjälpverbet i förhållande till perfekt participet i tvåverbskomplex i bisatser.

Vilken ordföljd är rätt i följande meningar? **Rood** (a) eller **groen** (b)?

(1a) 'Ik geloof niet dat hij het heeft
gedaan '
jag tror inte att han det har gjort	eller (1b) 'Ik geloof niet dat hij het gedaan
heeft '
jag tror inte att han det gjort har
(2a) 'Hij zegt dat hij naar school is
gelopen '
han säger att han till skolan har gått	eller (2b) 'Hij zegt dat hij naar school gelopen
is '
han säger att han till skolan gått har
(3a) 'Ik hoop dat mijn boek wordt
gelezen '
jag hoppas att min bok blir läst	eller (3b) 'Ik hoop dat mijn boek gelezen
wordt '?
jag hoppas att min bok läst blir

Svaret är: inget är fel, båda alternativen är möjliga i nederländskan! I modern tyska är däremot endast 'grön ordföljd' möjlig här.

Ordföljden hjälpverb - perfekt particip (**heeft gedaan**) kallas inom nederlandistiken '**rood**' (röd) och ordföljden perfekt particip - hjälpverb (**gedaan heeft**) kallas '**groen**' (grön). Denna terminologi introducerades av Pauwels (1953) i en omfattande studie om ordföljdsvariation i nederländska dialekter genomförd vid universitetet i Leuven i Belgien. Pauwels åskådliggjorde sina forskningsresultat i en serie dialektkartor, där de olika ordföljdsvarianternas regionala spridning markerades med just rött och grönt. Sedan dess är denna terminologi vedertagen.

Den interna ordföljden i verbkomplex i bisatser är enligt de allra flesta nederländska grammatik- och läroböcker 'in principe vrij', d.v.s. 'i princip fri'. Men vad är då problemet? Då kan det ju aldrig bli fel. Jo, problemet är det där

'i princip'! De nederländska modersmålstalarna föredrar nämligen ibland den ena ordföljden och ibland den andra, och ibland spelar ordföljden ingen roll. Talaren är oftast inte medveten om varför man föredrar den ena eller andra ordföljden.

Vilka faktorer det skulle kunna vara som påverkar valet av ordföljd i verbkomplexet är ett mycket gammalt forskningsområde inom nederlandistiken. Framförallt har man undersökt regionala, stilistiska, syntaktiska och semantiska faktorer. Andra faktorer som påverkar ordföljden är individuella preferenser och mycket starka normfaktorer. Under de senaste decennierna har flera forskare, bl.a. min biträdande handledare Walter Haeseryn vid Katholieke Universiteit Nijmegen, i första hand med informantundersökningar, påvisat att även rytmiska faktorer tycks vara av stor vikt för variationen. Det är där min undersökning tar vid.

1.2 Mål

Målet med min undersökning är att med hjälp av en korpus undersöka de rytmiska faktorer som skulle kunna påverka valet av ordföljd i verbkomplex i bisatser för att förtydliga bruket av och frekvensen för de olika ordföljdsvarianterna.

2. Metod

2.1 Korpuslingvistik

Kompetensgrammatiken beskriver ett språks system med alla dess möjligheter, men ger oftast ingen information om möjligheternas faktiska frekvens och inte heller om användarnas preferenser vid alternativa möjligheter.

Korpuslingvistikens däremot riktar in sig på det faktiska språkbruket. Men en korpus är ju förstås bara ett urval av alla faktiska yttranden på ett visst språk. Bara om detta urval är tillräckligt stort och varierat kan det säga oss något om språket i dess helhet.

2.2 Korpusbeskrivning

För den här undersökningen har jag tillgång till den s.k. INL-korpusen, som omfattar 38 miljoner ord (INL står för Instituut voor Nederlandse Lexikologie i Leiden). Denna korpus består av tre huvudkomponenter: en blandad komponent, en komponent med tidningstexter och en med juridiska texter. Korpusprogrammet gör det också möjligt att selektera en sub-korpus och utföra sökningen bara i den.

2.3 Undersökningsmaterial

För den här pilotundersökningen selekterade jag ut en sub-korpus på ungefär 1 miljon ord med samma tre komponenter som den stora för att vara så representativ som möjligt.

Att formulera de sökfrågor som skulle generera den önskade syntaktiska strukturen, d.v.s. tvåverbskomplex med perfekt particip i bisatser visade sig vara ganska komplicerat. Slutligen omfattade undersökningsmaterialet totalt 4268 bisatser.

Inför undersökningen av de rytmiska faktorerna, som måste utföras manuellt och därför var mycket tidskrävande, begränsades korpusen ytterligare en gång, nämligen till sub-sub-korpusen blandade texter omfattande ca 350 000 ord och undersökningsmaterialet omfattade då 793 bisatser.

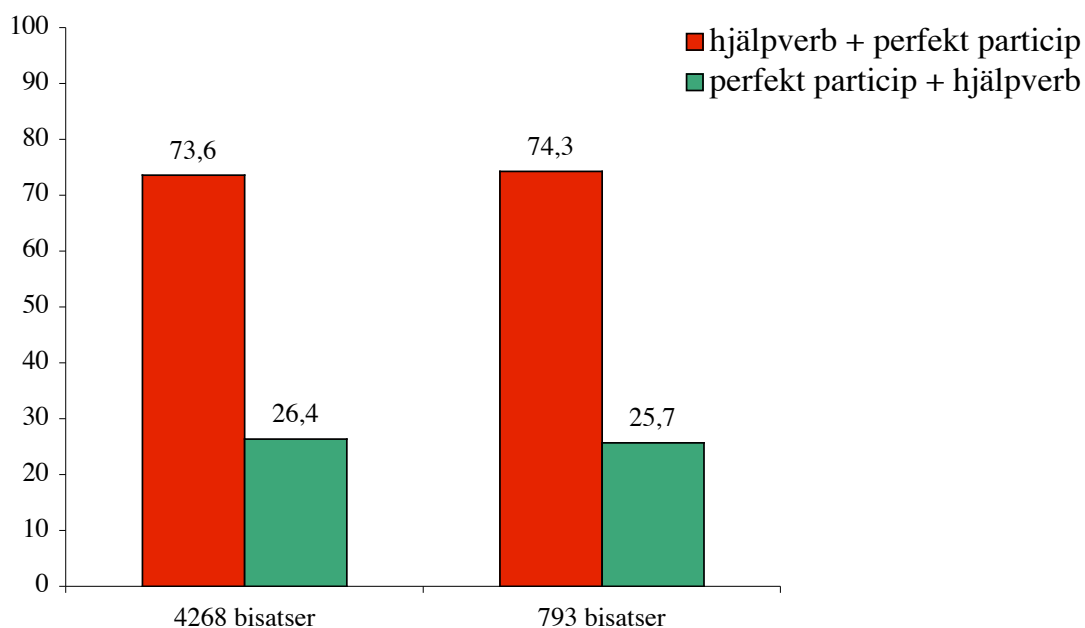
3. Frågeställningar och resultat

3.1 Stilistiska faktorer

Till att börja med undersöktes två stilistiska faktorer med utgångspunkt från tidigare forskning i Nederländerna. Det finns enligt tidigare forskning en mycket tydlig tendens att man i skriftspråk oftare använder den röda ordföljden och i talspråk den gröna. Detta föranledde följande fråga:

1. Hurdan är fördelningen mellan röd och grön ordföljd i den undersökta korpusen?

Diagram 1: Fördelningen mellan röd och grön ordföljd

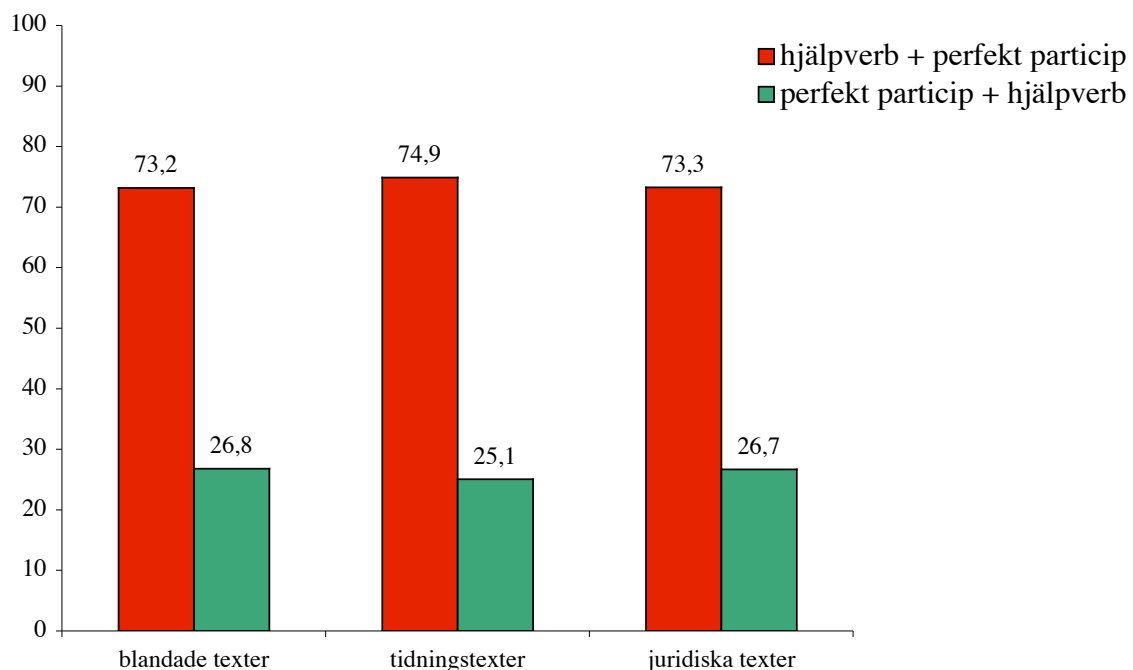
Enligt tidigare forskning är alltså den röda ordföljden vanligare i skriftspråk än i talspråk. Även i den här korpussen är den röda ordföljden mycket vanligare än den gröna. Eftersom korpussen inte innehåller spontant talspråk var detta resultat förväntat.

Det är ingen signifikant skillnad mellan den större sub-korpussen med 4268 bisatser och den mindre sub-sub-korpussen med 793 bisatser.

Tendensen att använda den röda ordföljden oftare än den gröna i skriftspråk lär vara allra tydligast i tidningsspråk, eftersom det i mediavärlden finns en stark norm att använda den röda ordföljden, på vissa tidningsredaktioner t.o.m. en föreskrift. Därför ställdes frågan:

2. Är det skillnad mellan de olika texttyperna i sub-korpussen?

Diagram 2: Fördelning mellan olika texttyper (4268 bisatser)

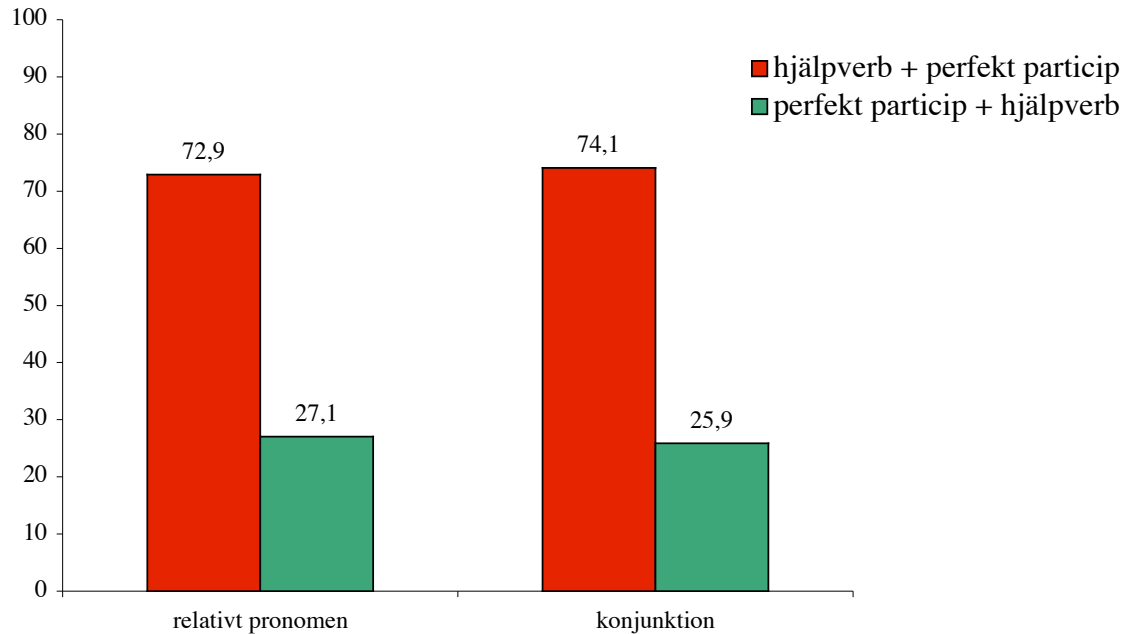
I den här korpussen var det ingen skillnad mellan de olika texttyperna. Antalet bisatser var visserligen något högre i de juridiska texterna, men den procentuella fördelningen blev densamma.

3.2 Syntaktiska faktorer

Professor De Vooy (1946) har i sin forskning vid Rijksuniversiteit Utrecht påvisat att perfekt participet oftare kommer sist i bisatser inledda av ett relativt pronomen än i bisatser inledda av en konjunktion. Därför ställdes följande fråga:

3. Spelar det i den undersökta sub-korpusen någon roll om bisatsen inleds av ett relativt pronomen eller av en konjunktion?

Diagram 3: Fördelningen mellan bisatser inledda av ett relativt pronomen respektive en konjunktion (4268 bisatser)

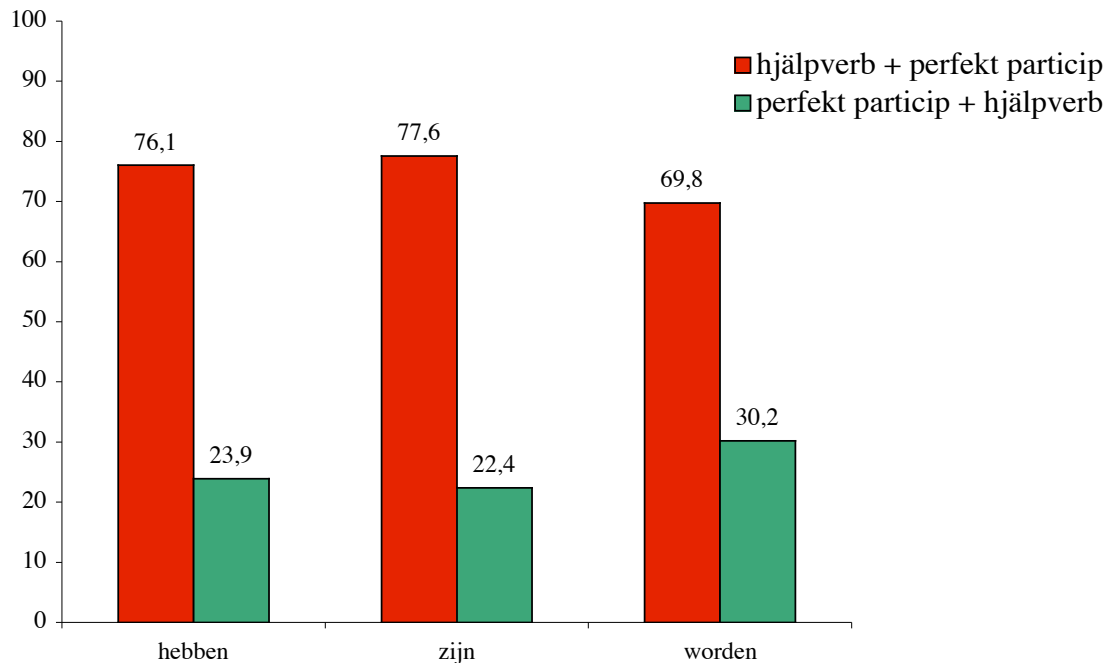

Enligt De Vooy's är den röda ordföljden alltså vanligare i bisatser inledda av ett relativt pronomen än i bisatser inledda av en konjunktion, men det är inte fallet i denna korpus. Här är den röda ordföljden något vanligare i bisatser inledda av en konjunktion..

Även de olika syntaktiska funktionerna hos hjälpverben (temporalt eller passivt) spelar enligt flera forskare viss roll för valet av ordföljden i verbkomplexet. Därför ställdes följande fråga:

4. Är det i detta undersökningsmaterial omfattande 4268 bisatser skillnad i ordföljd mellan verbkomplex med de temporala hjälpverben *hebben* och *zijn* och det passiva hjälp verbet *worden*?

Diagram 4: Typ av hjälpverb (4268 bisatser)

Vid det passiva hjälp verbet *worden* är procentsatsen för grön ordföljd något högre än vid den normala fördelningen i korpusen. Det finns alltså även i detta material en viss skillnad mellan de temporala hjälpverben *hebben* och *zijn* och det passiva *worden*. I en passiv sats är huvudverbets grad av dynamik mindre stark än i en aktiv sats med temporalt hjälpverb, eftersom subjektet i en passiv sats inte uttrycks av en agensroll. Vissa perfekt particip fungerar syntaktiskt som adjektiv och detta faktum kan vara en förklaring till den något högre procentsatsen grön. Vid adjektiv är den gröna ordföljden den enda korrekta, vilket kan leda till att man oftare väljer den gröna ordföljen vid *worden*.

Jämför dessa satser med perfekt particip:

- (3a) 'Ik hoop dat mijn boek *wordt* och (3b) 'Ik hoop dat mijn boek *gelezen*
gelezen' *wordt*?
jag hoppas att min bok blir läst jag hoppas att min bok läst blir

med dessa satser med ett adjektiv:

- (4) 'Ik hoop dat mijn boek *beroemd wordt*' och (5) 'Ik hoop dat mijn boek *populair wordt*'
jag hoppas att min bok berömd blir jag hoppas att min bok populär blir

Om perfekt participet har betoningen i slutet placeras hjälpverbet sist, så att hatten får ett brätte även på höger sida och jämvikt uppnås. Denna betoning borde alltså leda till grön ordföljd, d.v.s.

- ^ -
betaald heeft

- - ^ -
gestudeerd heeft

- - - ^ -
gesignaleerd heeft

snarare än till röd

- - ^
heeft betaald

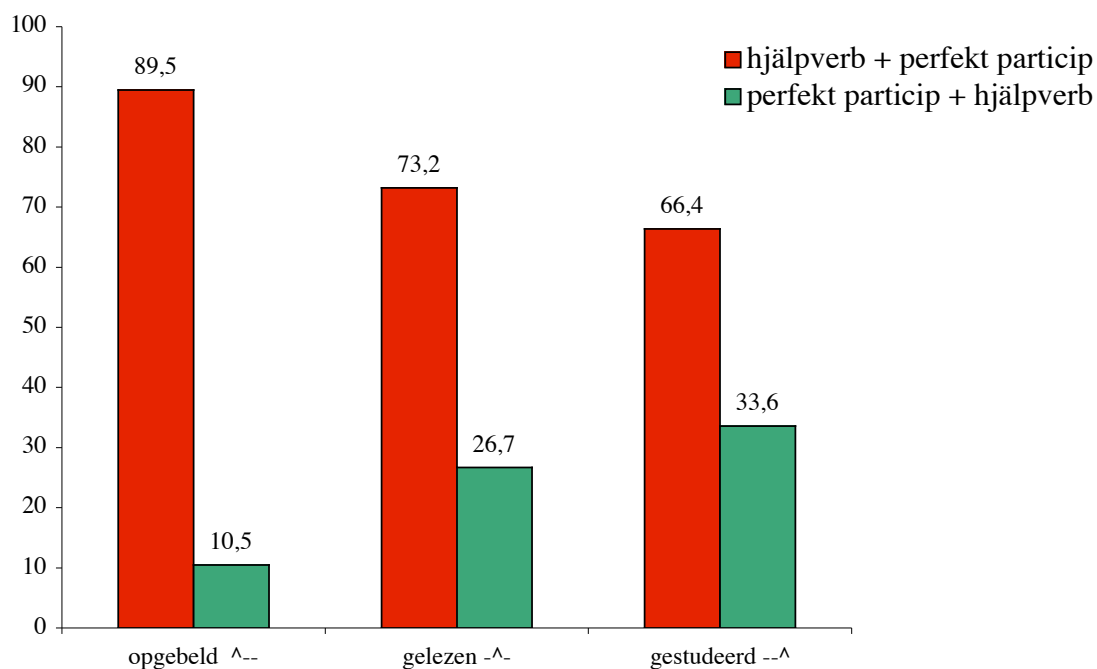
- - - ^
heeft gestudeerd

- - - - ^
heeft gesignaleerd

Med utgångspunkt från denna arbetshypotes, undersöktes följande:

5. *Spelar betoningen i själva perfekt participet någon roll i den undersökta sub-sub-korpusen omfattande 793 bisatser?*

Diagram 5: Variabel: perfekt participets betoning (793 bisatser)

Resultatet i denna pilotundersökning bekräftar min arbetshypotes att betoningen i själva perfekt participet spelar en avgörande roll för valet av ordföljd i verbkomplexet. Resultatet stödjer även de tidigare forskningsresultaten i Nederländerna och Belgien, nämligen att löst sammansatta verb får en högre procentsats röd ordföljd än fast sammansatta eller icke sammansatta perfekt particip med betoningen i mitten eller slutet. Detta beror på att betoningen i löst sammansatta verb som *opgebeld* och *meegemaakt* ligger på partikeln. Jämvikten

i verbkomplexet upprätthålls då genom att man placerar hjälpverbet före perfekt participet.

Vid perfekt particip som *gelezen* och *gekregen* ligger fördelningen ganska nära den i detta material normala fördelningen mellan den röda och gröna ordföljden i skriftspråk (d.v.s. ca 74% - ca 26%). Perfekt participet har nämligen jämvikt i sig självt.

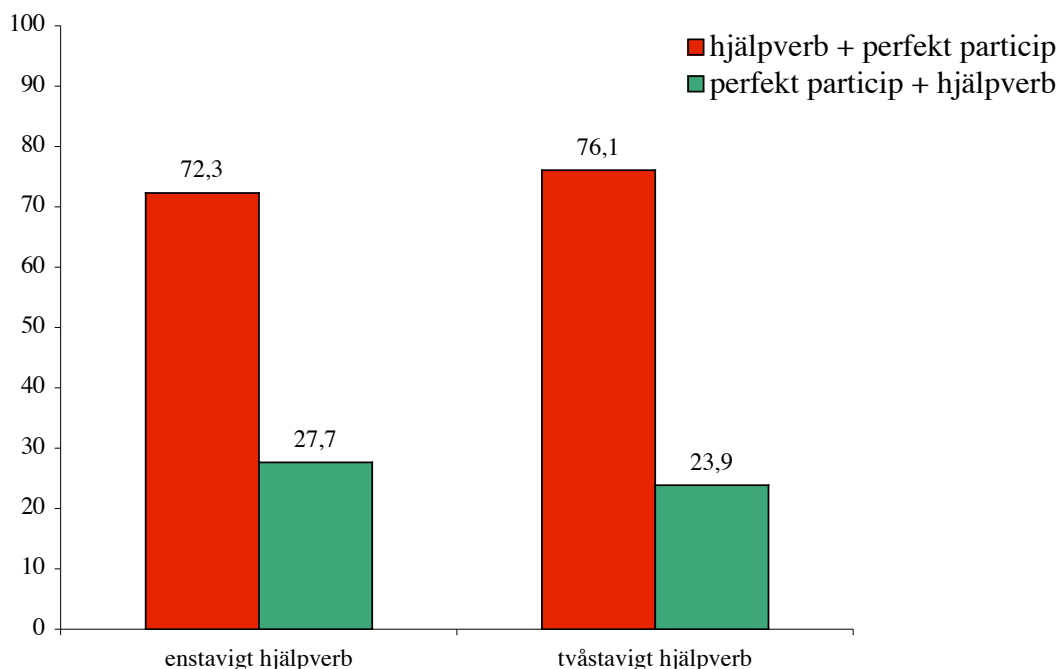
Vid perfekt particip som *betaald* och *gestudeerd* är procentsatsen för grön ordföljd som väntat något högre än den normala fördelningen. Ett obetonat hjälpverb placerat efter ett perfekt particip med stark betoning på slutet ger jämvikt i verbkomplexet.

Vid en separat undersökning av perfekt particip med flera obetonade stavelser före den betonade på slutet, t.ex. *gestudeerd* och *gesignaleerd*, blev andelen grön ordföljd 45,7%. Eftersom den betonade stavelsen föregås av flera obetonade stavelser är benägenheten ännu större att upprätthålla jämvikten genom att placera hjälpverbet sist.

Hjälpsverbets placering i förhållande till perfektparticipet spelar tydligen stor roll för jämvikten i verbkomplexet. Det borde då även vara av betydelse om hjälpverbet är enstavigt (t.ex. *heb*, *is*, *werd*) eller tvåstavigt (t.ex. *hebben*, *waren*, *worden*). Därför undersöktes följande:

6. Spelar det någon roll om hjälpverbet är enstavigt eller tvåstavigt?

Diagram 6: Variabel: enstavigt eller tvåstavigt hjälpverb (793 bisatser)

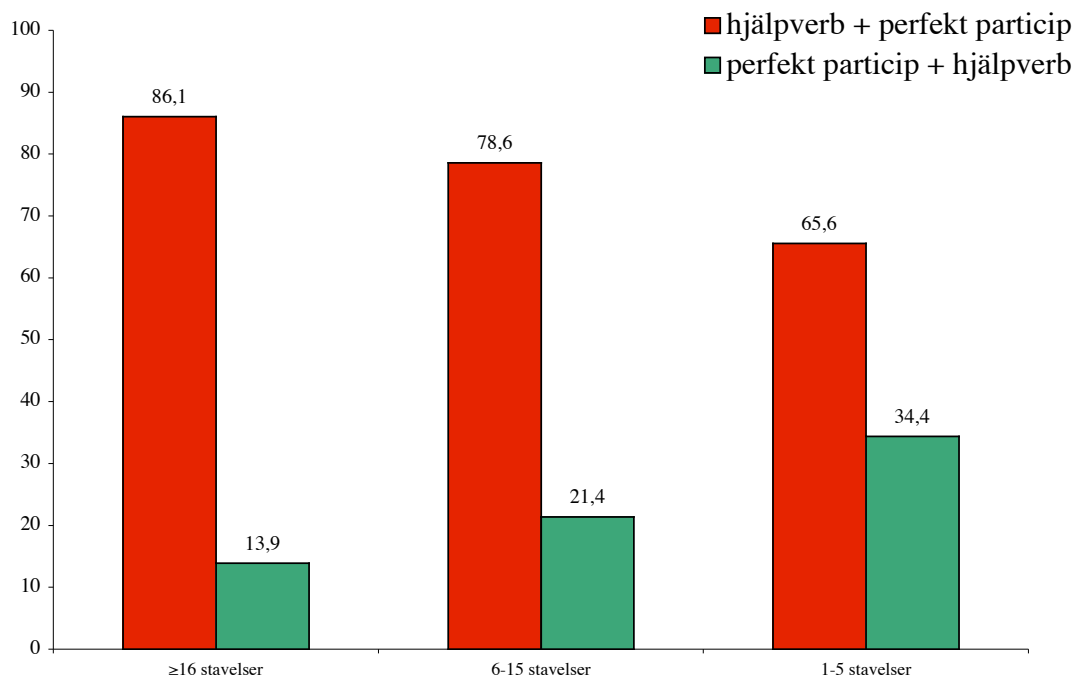
Det spelar tydligen ingen avgörande roll om hjälpverbet är enstavigt eller tvåstavigt, utan fördelningen mellan röd och grön ordföljd blir i stort sett

densamma. Detta resultat borde dock matchas mot perfekt particip med olika betoningmönster.

De första resultaten från pilotundersökningen tyder på att det är betoningen i själva perfekt participet som är utslagsgivande för ordföljden i verbkomplexet och inte de rytmiska faktorerna i verbkomplexet som helhet. Däremot tycktes de stilistiska och syntaktiska faktorerna inte spela någon avgörande roll för ordföljden.

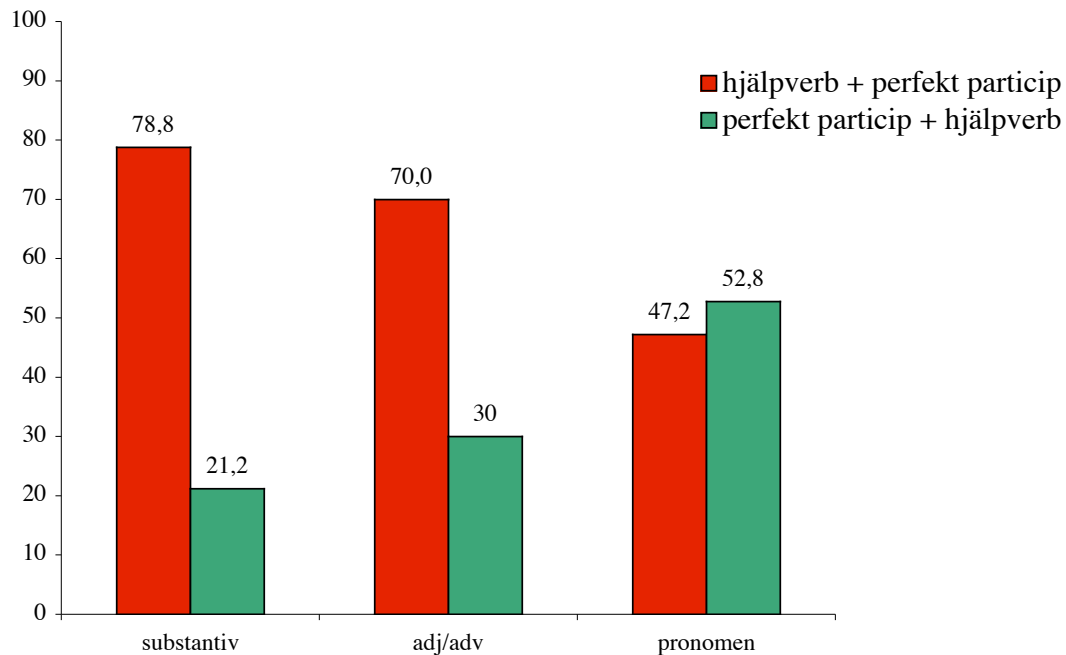
Men det finns andra rytmiska faktorer i satsen utanför själva verbkomplexet som tycks kunna påverka ordföljden. Tidigare nämnda forskare har undersökt just detta och påvisat viss påverkan vad gäller framförallt följande variabler: mittfältets längd, accenten hos den konstituent som står direkt före verbkomplexet och eventuell förekomst av extraposition efter verbkomplexet. Men deras forskningsresultat är inte alls entydiga och därför har jag även undersökt dessa tre variabler i mitt korpusmaterial (793 bisatser).

Diagram 7: Variabel: mittfältets längd (793 bisatser)

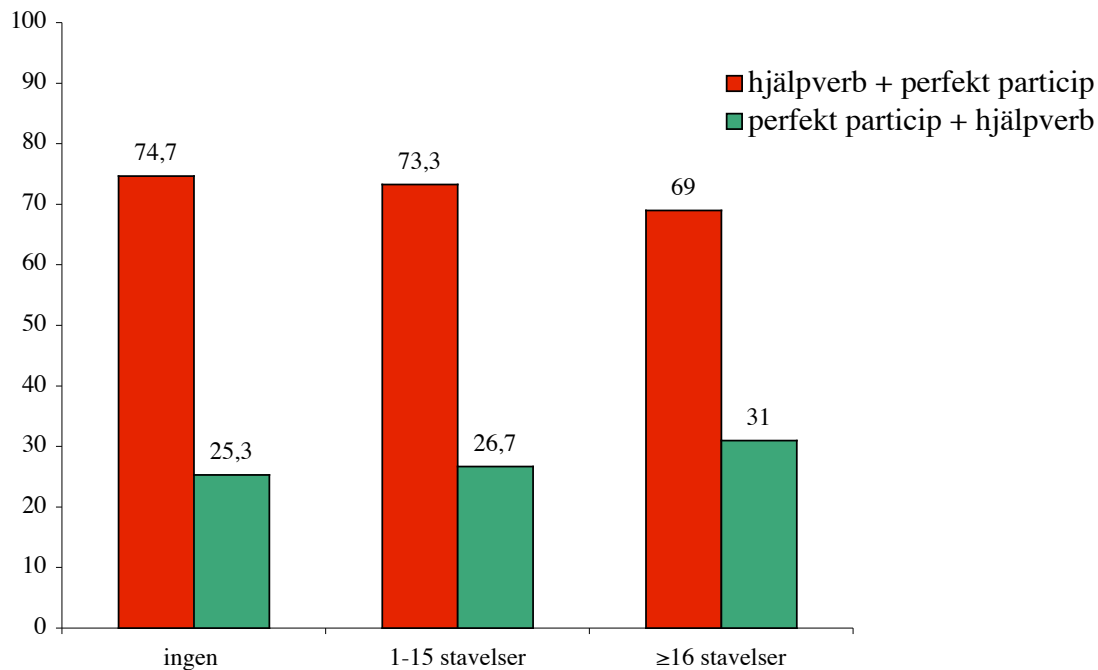
I detta undersökningsmaterial tycks tendensen vara stark att välja röd ordföljd om mittfältet är långt. Om mittfältet är kort förekommer den gröna ordföljden oftare än normalt (25,7 %). Detta överensstämmer med nederländska forskningsresultat.

Diagram 8: Variabel: accent direkt före verbkomplexet (793 bisatser)

Ordföljden påverkas tydligt i hög grad av accenten på det ord som står direkt före verbkomplexet. Om det är en NP eller en PP med ett substantiv som kärna placeras hjälpverbet oftare före perfekt participet än efter. Om ordet före verbkomplexet är ett pronomen med svag accent, prefereras mycket starkt placering av perfekt participet före hjälpverbet. I de fallen är till och med den gröna ordföljden vanligare än den röda. Om ordet före verbkomplexet är ett adjektiv eller ett adverb blir fördelningen mer lik den normala fördelningen.

Diagram 9: Variabel: extraposition (793 bisatser)

Extraposition tycks inte påverka valet av ordföljd i det här undersökningsmaterialet. Här har de nederländska forskarna fått mycket motsägelsefulla resultat.

Följande tre frågor om de rytmiska faktorerna på satsnivå har ställts och besvarats:

7. Påverkar mittfältets längd ordföljden i verbkomplexet? Ja.

8. Påverkas ordföljden i verbkomplexet av hur stark accenten är på det ord som direkt föregår verbkomplexet? Ja.

9. Påverkar extraposition ordföljden i det föregående verbkomplexet? Nej.

4. Slutsatser och diskussion

4.1 Slutsats

De rytmiska variabler som i min pilotundersökning har visat sig vara mest relevanta för min fortsatta forskning är:

- betoningen i perfekt participet
- accenten på det element som står direkt före verbkomplexet
- mittfältets längd

4.2 Nya frågeställningar

Eftersom den undersökta korpusen enbart består av skriftspråk är andelen röd ordföljd, 73,6 %, förväntad. Men vilka faktorer påverkar då valet av den gröna ordföljden i 26,4 % av fallen?

Blir strävan efter rytmisk jämvikt i dessa 26,4 % motverkad av en inlärd norm att det är bättre att placera perfekt participet sist i satsen, även där det enligt hattprincipen borde vara grön ordföljd?

Är påverkan från de rytmiska variablerna på satsnivå starkare än variabeln betoning i perfekt participet? Eller är det ändå betoningen i perfekt participet som är utslagsgivande?

Hur korrelerar dessa olika variabler med varandra? Är det frågan om orsak och verkan? Finns det ytterligare faktorer som påverkar?

Dessa frågor och många andra utgör utgångspunkt för min fortsatta forskning!

4.3 Diskussion

- *Har det alltid varit fri variation vad gäller ordföljden i nederländska verbkomplex?*

Sassen (1963) har undersökt den diakrona utvecklingen vad gäller den röda och gröna ordföljden i verbkomplex. I den kända bibelöversättningen, 'Statenbijbel' (1637), förekommer den gröna ordföljden i 94 % av fallen. Renässansförfattaren P.C. Hooft använder i sin 'Nederlandsche historiën' (1642) grön ordföljd i 90 % av fallen. Pieter van Woensel använder i sin 'Reisaantekeningen' (1795) grön ordföljd i 95 % av fallen. Ungefär 1840 kommer en drastisk förändring. Denna förändring märks allra tydligast hos E.J. Potgieter, huvudredaktör för den litterära tidskriften 'De Gids'. Hans 'Lief en Leed in het Gooi' (1839) har 70 % grön ordföljd, hans 'Marie' (1840) har 70 % röd ordföljd och hans berömda verk 'Rijksmuseum' (1844) har 80 % röd. Det ligger nära tioll hands att anta att det här är fråga om en målmedveten, inlärd språkförändring.

- *Har det varit fri variation i tyskan också?*

Ebert (1998) har undersökt ordföljden i privata brev i Nürnberg på 1500-talet och jämfört dem med fackprosa och formella kanslitexter från samma århundrade. De privata breven uppvisade i början av århundradet stor variation, men mot slutet av århundradet blev den röda ordföljden alltmer dominerande, först bland männen, något senare bland kvinnorna, medan kanslitexterna hade starkt övervägande röd ordföljd under hela den undersökta perioden (98 %). Även fackprosan utvecklades mot allt högre procentsats röd ordföljd.

Härd (1981) har undersökt ordföljden i flerverbskomplex diakront och synkront från 1400-talet till 1975. Under 1400- och 1500-talen var bruket ganska varierat, men efterplacering av hjälp verbet, d.v.s. grön ordföljd, var vanligt om huvud verbet var ett perfekt particip. Vid flerverbskomplex var

mellanplacering mycket vanlig under 1500-talet. Martin Luther använde framförallt röd ordföljd. Under 1600-talet blev det modernt att utelämnat det finita verbet, men under 1700-talet återinfördes det igen och man övergick då mer och mer till att placera det sist. Valet av av ordföljd tycks dock fortfarande ha varit fakultativt ännu i början av 1800-talet. Efter 1840 ökar den gröna ordföljden starkt, efterhand till upp emot 100 %. Den röda ordföljden används dock fortfarande i lågtyska områden och i viss mån i söder.

Även i nederländskan skedde en förändring kring 1840, men då i motsatt riktning. Där blev den röda ordföljden vanligare efter 1840.

- Vilka är de regionala skillnaderna mellan röd och grön ordföljd i nederländskan?

Pauwels (1953) visade i sin dialektstudie att man i de flesta nordliga, nordostliga och syd-nederländska dialekter nästan uteslutande använde den gröna ordföljden. Hon visade också att de även de flesta andra nederländare i sitt naturliga talspråk oftast satte hjälpverbet sist.

Haeseryn (1990) och flera andra forskare har på 90-talet påvisat att den gröna ordföljden fortfarande överväger i Groningen och i Flandern.

- Vad är det för skillnad på talspråk och skriftspråk?

Det har inte gjorts så många undersökningar av autentiskt talat språk, men De Rooij (1986) fick vid en undersökning av spontant talspråk i den s.k. Amsterdam-korpusen vid P.J. Merthens-institutet resultatet 71.1 % grön ordföljd, trots att materialet kommer från storstadsregionen Randstad, som är ett område där den röda ordföljden dominerar i skriftspråk.

Flera recenta informantenkäter visar att det är skillnad på talspråk och skriftspråk.

- Vad säger normen?

Enligt Sassen (1963) och De Rooij (1986) är det tänkbart att människor vill skriva annorlunda än de talar, att man vill markera skillnad mellan talspråk och skriftspråk, mellan sitt endogena och exogena språk. Många språkanvändare med dialektbakgrund visar en tendens att vilja undvika typiska dialektföreteelser och därför föredrar de den röda ordföljden.

I spontant talspråk överväger tydligen fortfarande den gröna ordföljden, men den ökande tendensen att vilja tala dialektfritt leder till att andelen röd ordföljd ökar även i talspråk. För de flesta nederländska modersmålstalare är den gröna ordföljden den endogena och den röda ordföljden den exogena ordföljden.

En annan ofta framförd orsak till den röda ordföljdens framgång är att den gröna ordföljden anses vara en 'germanisme'. På tyska är ju numera den gröna ordföljden den enda korrekta och det som liknar tyska måste undvikas i nederländskan. Det lär ha funnits en period i Nederländerna då lärarna uppmanades att konsekvent lära ut den röda ordföljden och att alltid rätta den

gröna till den röda, därför att den gröna ordföljden ansågs vara dialektal och dessutom tyskklingande.

Hur som helst så har den röda ordföljdens popularitet ökat med tiden och är nu inte bara den mest frekventa i skriftspråket, utan tycks även hålla på att bli den vanligaste i talspråket. Framförallt i mediavärlden strävar man efter ett ”bildat” språkbruk och då föredrar man den röda ordföljden. Vad media presenterar muntligt är ju oftast en uppläsning av skrivet språk, d.v.s. det är ”written to be spoken”. Eftersom media utövar ett starkt inflytande på både tal- och skriftspråk, blir den röda ordföljdens position ytterligare förstärkt.

- *Kan valet av ordföljd någonsin bli fel?*

Många språkvetare är kritiska mot den starka normen att alltid använda röd ordföljd, eftersom den kan leda till grammatiska felaktigheter. Enligt ANS (1997) är det ”ett mycket utbrett missförstånd att efterplacering av perfekt participet skulle vara bättre”.

De Rooij (1986) och Sterenborg (1993) påvisar att denna strävan att alltid placera huvud verbet sist ofta leder till ett felaktigt val av ordföljd, t.ex. vid predikatsfyllnad när adjektivet har samma form som ett perfekt particip och den gröna ordföljden faktiskt är den enda korrekta.

Karel zegt dat ze linguïst *is*.

Karel zegt dat ze mooi *is*.

Karel zegt dat ze overtuigd *is*.

*Karel zegt dat ze *is overtuigd*.

Bibliografi

- ANS (1997), *Algemene Nederlandse Spraakkunst*. Band 1-2. Red.: G. Geerts, W. Haeseryn, K. Romijn, J. de Rooij, M.C. van den Toorn. Martinus Nijhoff Uitgevers. Groningen. p. 937-1082
- 't Hart, Johan, Collier, René & Cohen, Anthonie (1990), *A Perceptual Study of Intonation: An Experimental-Phonetic Approach to Speech Melody*. Cambridge University Press, Cambridge
- Haeseryn, Walter (1990), *Syntactische normen in het Nederlands. Een empirisch onderzoek naar volgordevariatie in de werkwoordelijke eindgroep*. Dissertatie. Nijmegen.
- Pauwels, Anita (1953), *De plaats van hulpwerkwoord, verleden deelwoord en infinitief in de Nederlandse bijzin*. Leuven.
- De Rooij, Jaap (1986), *Waarom het naamwoordelijk gezegde groen blijft*. Onze Taal, 55ste jaargang, nr 11, p.143-144
- Sassen, A. (1963), *Endogeen en exogeen taalgebruik*. De Nieuwe Taalgids nr 56, p. 10-21.

- De Schutter, George (1996), *De volgorde in tweeledige werkwoordelijke eindgroepen met voltooid deelwoord in spreek- en schrijftaal*. Nederlandse Taalkunde, 1e jaargang, nr 3, p. 207-220
- Sterenborg, W. (1993), *De plaats van het voltooid deelwoord*. Onze Taal, nr 4, p. 67-68
- Swerts, Marc (1998), *Ritme als verklarende factor voor de keuze tussen groene en rode werkwoordvolgorde in het Nederlands*. Nederlandse Taalkunde, 3e jaargang, nr 4, p. 299-308
- De Vooy, C.G.N. (1946), *Nederlandse spraakkunst*. Wolters', Groningen.